

Веденєв Дмитро Валерійович,
доктор історичних наук, професор
кафедри артменеджменту та івент-технологій
Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв
orcid.org/0000-0002-8929-9875
zastava67@i.ua

ВІДНОВЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МЕРЕЖІ КІНОПРОКАТУ МІСТА КИЄВА (1943–1945 РР.)

Мета статті – проаналізувати діяльність кінотеатрів і кіноустановок у м. Києві. Методологія дослідження спирається на принципи історизму та об'єктивності. Використовуються історико-порівняльний, історико-генетичний, системний методи дослідження.

Уперше розглянуто діяльність кінематографічних установ, особливості їх технічного обслуговування, забезпечення копіями фільмів. Тобто звертається увага не лише на відновлення та функціонування кінотеатрів, а й на особливості організації кінопрокату в столиці Української РСР. Проаналізовано проблеми, з яким зіткнулася місцева влада під час відновлення кіномережі. Розглянуто особливості обслуговування глядачів у міських кінотеатрах. Виявлено, що кіномережу столиці можна розподілити за певними ознаками (стаціонарні кінотеатри й кінопересувки, державна й відомча кіномережа, сезонна кіномережа (літні кінотеатри)).

Відновлення кінематографічних закладів у місті Києві відбувалося під особливим наглядом радянської влади. Так, було створено окреме міське управління кінофікації, обласні контори Головкинопрокату надавали копії кінофільмів столиці першочергово. Незважаючи на те, що виникали проблеми в роботі кіномережі через нестачу електроенергії, запчастин, кваліфікованих кадрів, кінотеатри успішно обслуговували кіноглядачів. При відновленні кінотеатрів виникали проблеми навіть з відсутністю необхідних меблів. Документи свідчать, що кінематограф був доволі популярним серед населення столиці, але кіномережа міста не могла забезпечити все населення. Тому розвивалася спекуляція, яку влада намагалася подолати застосуванням репресивно-каральних методів. При плановій економіці весь тягар відновлення був покладений на республіканський та місцевий бюджет. Відсутність приватних підприємців знижувала темпи відновлення кіномережі. Натомість командна економіка не могла встигнути за прийнятими планами. Швидкі темпи відновлення були необхідними для відновлення ідеологічного впливу над населенням звільнених від нацизму територій.

Ключові слова: кінематограф, кінотеатр, Друга світова війна, кінопрокат, Київ, Українська РСР.

Vedeneev Dmytro,
Doctor of Historical Sciences, Professor,
National Academy of Culture and Arts Management
orcid.org/0000-0002-8929-9875
zastava67@i.ua

RESTORATION OF ACTIVITIES OF KYIV CINEMA DISTRIBUTION NETWORK (1943–1945)

The purpose of the article is to analyse the activity of cinemas and film installations in Kyiv. The research methodology is based on the principles of historicism and objectivity. Historical-comparative, historical-genetic, systematic research methods are used.

For the first time, the activities of cinematographic institutions, the peculiarities of their technical maintenance, provision of copies of films are considered. That is, attention is drawn not only to the restoration and operation of cinemas, but also to the peculiarities of the organization of film distribution in the capital of the Ukrainian SSR. The problems faced by the local authorities during the restoration of the cinema network are analysed. Peculiarities of audience service in city cinemas are considered. It was found that the cinema network of the capital can be divided according to certain characteristics (stationary cinemas and mobile cinemas, state and departmental cinema network, seasonal cinema network (summer cinemas)).

The restoration of cinematographic institutions in the city of Kyiv took place under the special supervision of the Soviet authorities. Thus, a separate city department of film production was created, regional offices of Golovkinoprokat provided copies of films to the capital as a priority. Despite the fact that there were problems in the operation of the cinema network due to a lack of electricity, spare parts, and qualified personnel, the cinemas successfully served moviegoers. During the restoration of cinemas, there were problems even with the lack of necessary furniture. Documents show that the cinema was quite popular among the capital's population, but the city's cinema network could not provide for the entire population. Therefore, speculation developed, which the authorities tried to overcome by using repressive and punitive methods. Under the planned economy, the entire burden of recovery was placed on the republican and local budgets. The lack of private entrepreneurs slowed down the recovery of the cinema network. Instead, the command economy could not keep up with the accepted plans. The rapid pace of recovery was necessary to restore ideological influence over the population of territories liberated from Nazism.

Key words: cinematography, cinema, World War II, film distribution, Kyiv, Ukrainian SSR.

Актуальність теми. Дослідження порушеної в статті проблеми дає змогу акумулювати корисний історико-культурний досвід відновлення в екстремальних воєнних умовах та під час післявоєнної відбудови культурно-просвітницької інфраструктури, діяльності мережі установ кінематографу – одного з найбільш масових та ефективних за впливом на суспільну свідомість жанрів культури. Згадана проблематика становить науково-практичний інтерес з погляду вивчення форм і методів менеджменту соціокультурної діяльності, історії національного кіномистецтва та кіноіндустрії.

Зокрема, варто врахувати такі аспекти проблеми, як налагодження роботи установ з управління культурою, фінансово-ресурсне й кадрове забезпечення, організаційно-управлінська сторона процесу відбудови, оптимальне формування кінорепертуару, спрямованого на піднесення патріотичних почуттів й бойового духу опору гітлерівським окупантам, морального стимулювання трудової звитяги у важких соціально-економічних умовах повоєнної реконструкції, налагодження мирного життя.

Після вигнання нацистів 6 листопада 1943 р. з Києва розпочалося відновлення роботи кінотеатрів і кіноустановок. Багато приміщень було зруйновано або пошкоджено й потребувало ремонту. Усе це негативно впливало на кінопрокат у столиці. Ситуація з кінематографічними закладами столиці не відрізнялася від інших великих міст України, які перебували в окупації. Навпаки, відновлення культурно-мистецьких закладів столиці як однієї з найбільших союзних республік була в пріоритеті для радянського державного та партійного керівництва. Тому відновлення кінотеатрів відбувалося у швидкому темпі, місто забезпечували достатньою кількістю копій художніх фільмів.

На фоні значного науковців з історії української культури воєнної та повоєнної доби, масиву досліджень українських розвитку окремих жанрів і галузей культури обмежену кількість праць присвячено певним аспектам повоєнного відродження культурної сфери і побутового повсякдення населення міста Києва. Зокрема, роботу кінотеатрів міста Києва в період Другої світової війни досліджувала О. Овсіюк (2016). Окремі аспекти діяльності мережі кінотеатрів у роки післявоєнної відбудови та їх висвітлення на сторінках відомого гумористичного журналу «Перець» порушувала у своїй дисертаційній роботі А. Якубець (2019).

Мета дослідження – історико-культурологічна реконструкція організаційних та культурно-змістовних аспектів процесу відбудови діяльності мережі кіноустанов (кінопрокату) міста Києва як складника відродження національної культури у 1943–1945 рр.

Згідно з документами радянської влади від бойових дій постраждали аж 8 кінотеатрів: «Комсомолец України», дитячий кінотеатр «Зміна», «Новини дня», «Спартак», «Рот-Фронт», «Аврора», «Буревісник», літній кінотеатр. Існували 8 кінотеатрів, укомплектованих штатом і з робочою кіноапаратурою, які фактично були непрацездатними через відсутність електроенергії (ЦДАВО України, ф. Р-2, спр. 1497, арк. 12). Станом на середину листопада 1944 р. в приміщеннях кінотеатрів працювало всього 4 кінопересувки (Тронько, 1963, с. 580).

Вже наступного дня після відновлення радянської влади в Києві розпочав свою роботу кінотеатр «Жовтень», який демонстрував на екрані новий документальний фільм видатного кінорежисера Олександра Довженка «Битва за Радянську Україну» та інші радянські

кінокартини (ЦДАГОУ, ф. 1, оп. 70, спр. 276, арк. 39). Згідно з довідкою Відділу пропаганди і агітації ЦК КП(б)У, станом на 1 грудня 1943 р. в столиці УРСР діяло 5 кінотеатрів (Конфудор, 1989, с. 89), а рівно через місяць кіномережа налічувала 7 кінотеатрів (ЦДАВОУ, ф. 4733, оп. 1, спр. 18., арк. 77).

Із 25 червня 1944 р. в Києві почало діяти окреме Київське міське управління кінофікації (далі – УКФ), тобто кінотеатри міста Києва були повністю виведені з обласного підпорядкування. Міське управління було безпосередньо підвітне республіканському управлінню кінофікації при Раді народних комісарів (РНК, уряді) Української РСР. Крім кінотеатрів, під юрисдикцію міського УКФ переходили всі звукові кінопересувки, рекламні майстерні (ДАК, ф. Р-1, оп. 4, спр. 25, арк. 1-1зв.). На середину 1944 р. було відновлено й працювало 11 кінотеатрів: «Стахановець», «Буревісник», «Жовтень», «Чапаєв», «Комунар», «Ударник», імені Шевченка», «1 Травня», «Більшовик», «Піонер», «Комсомолец України» (Конфудор, 1989, с. 115).

Натомість в іншому звіті станом на 1 січня 1944 р. кіномережа міста Києва налічувала 10 стаціонарних кінотеатрів, 2 клубні орендовані кінотеатри і 5 кінопересувок. По районах міста Києва кіноустановки розподіляли так: Ленінський – 2 кінотеатри, Сталінський – 2, Молотівський – 2, Залізнодорожній – 1 профспілкова кіноустановка, Печерський – 3 державні кінотеатри і 2 відомчі кіноустановки, Подільський – 2 державні кінотеатри та 1 профспілкова кіноустановка, Кагановичівський – 1 профспілкова кіноустановка, Дарницький – 1 кінопересувка, Жовтневий – 1 державний кінотеатр і 1 відомча (ЦДАВОУ, ф. 4733, оп. 1, спр. 18, арк. 77).

У 1944 р. місцевим бюджетом заплановано профінансувати відновлення аж 6 кінотеатрів: ім. Чапаєва (100 тис. крб), «Стахановець» (60 тис.), 1-го Травня (70 тис.), ім. Шевченка (60 тис.), «Буревісник» (60 тис.), «Піонер» (50 тис.) (ДАК, ф. Р-1, оп. 1, спр. 36, арк. 165–166). Згідно з планом на 1945 р. міська влада планувала виділити кошти на будівництво та відновлення 4 міських кінотеатрів: новий кінотеатр на Червоноармійській (сучасний недіючий кінотеатр «Київ») (500 тис. крб), «Жовтень» (130 тис.), «Комунар» (55 тис.), «Комсомолец України» (15 тис.) (ДАК, ф. Р-1, оп. 4, спр. 66, арк. 122–123).

Протягом 1945 р. відкривалися і планувалися до відкриття стаціонарні дорослі, літні та дитячі кінотеатри. Зокрема, міське управління кінофікації запланувало побудувати на зруйнованому Хрещатику три кінопалаці – двозальний кінотеатр на 1,2 тис. місць, дитячий на 600 місць і кінотеатр кінохроніки на 400 місць. До того ж планувалося завершити будівництво кінотеатру на вулиці Червоноармійській (Будівництво кінотеатрів, 1945, с. 4).

Влада створювала в місті «літні кінотеатри», що фактично означало показ фільмів просто неба. Так, у травні 1945 р. планувалося відкрити «Денне кіно» на Володимирській гірці на 800 місць, кінотеатр «Буревісник» на Подолі (600 місць) та літній кінотеатр в Пуще-Водиці (400 місць) (Денне кіно, 1945, с. 2).

Станом на 1 січня 1946 р. державна мережа Києва налічувала 13 стаціонарних кінотеатрів і 12 кінопересувок.

	Назва закладу	Кількість місць
1.	«Жовтень»	788
2.	«Комсомолец України»	645
3.	«Комунар»	413
4.	«Ударник»	320
5.	«Стахановець»	311
6.	Імені Шевченка	250
7.	Ім. Чапаєва	228
8.	«Піонер»	360
9.	Ім. 1 Травня	204
10.	«Буревісник»	195
11.	«Дім вчителів»	300
12.	1-й літній на Володимирській гірці	600
13.	2-й літній «Буревісник»	500
	Загальна кількість місць	5 117

Також у Києві діяла відомча кіномережа. У столиці працювало 8 стаціонарних відомчих кіноустановок.

	Назва закладу	Кількість місць
1.	Клуб заводу «Більшовик»	737
2.	Клуб залізничників ім. Фрунзе	736
3.	Клуб станкозаводу	180
4.	Клуб Центральної електростанції	335
5.	Клуб НКВС	500
6.	Клуб Центрального телеграфа	200
7.	Клуб Управління	200
8.	Дім Червоної Армії	400
	Загальна кількість місць	3 288 (ЦДАВОУ, ф. 4733, оп. 1, спр. 53, арк. 52–53)

Але ситуація в кінопрокаті в УРСР та її столиці була складною. Місто не було забезпечено електроенергією: під час перевірки кіномережі міста Києва виявлено, що в лютому 1944 р. кінотеатри міста Києва працювали з перебоями. У кінотеатрі «Ударник» сеанс було перервано на 2–3 години через вимкнення електроенергії, а в кінотеатрі ім. Шевченка протягом дня світло вимикалося 12 разів на 5–15 хвилин (ЦДАВОУ, ф. 4733, оп. 1, спр. 53, арк. 1). Іншою суттєвою проблемою було нестача кіноремонтних майстерень (станом на початок 1945 р.). Ремонт виконували або приватні майстри, або обласна кіноремонтна майстерня, яка не мала достатньої кількості деталей. Особливо гостро відчувалася проблема з нестачею кваліфікованих кадрів та електроенергією) (ЦДАВОУ, ф. 4733, оп. 1, спр. 53, арк. 78).

У 1945 р. ситуація суттєво не покращилася з кіномеханіками, яких не вистачало для нормального функціонування кіномережі. Переважно працювали спеціалісти нижчої категорії, які закінчили 4-місячні курси механіків і були недостатньо досвідченими. До того ж у звіті міського УКФ відзначається проблема плинності кадрів через мобілізацію до РСЧА, вступ до закладів освіти, хвороби і незабезпеченість житлом (ЦДАВОУ, ф. 4733, оп. 1, спр. 53, арк. 56–57).

За неякісні покази кінофільмів у столиці можна було отримати трудове стягнення. Так, у травні 1944 р. технічний керівник кінотеатрів «Комунар» та ім. Чапаєва отримав догану за проблеми зі звуком під час кінопоказів на першотравневі свята й порушення трудової дисципліни кіномеханіками (ДАКО, ф. 4805, оп. 1, спр. 5, арк. 42).

Кінотеатри були в жалюгідному стані й потребували великих капіталовкладень. Наприклад, у кінотеатрі «Комсомолец України» були поламані стільці, побиті вікна, пошарпані стіни, а вестибюлі були затісні, що сприяло утворенню черг (ЦДАВОУ, ф. 4733, оп. 1, спр. 42, арк. 34). Керівництво Управління в справах кінематографії при РНК УРСР просило Раднарком УРСР здійснити ремонт кінотеатрів столиці й забезпечити їх паливом, а кінотеатр «Комсомолец України» — стільцями (ЦДАВОУ, ф. 4733, оп. 1, спр. 42, арк. 35). А втім, у скрутних умовах на ремонт кінотеатру Управління в справах кінематографії при РНК УРСР виділило 330 тис. крб,

але ремонт проводився досить повільно. Українське кіноуправління скаржилося Раднаркому, що трест ОБМЧ-305 виконали за серпень-вересень 1945 р. роботу на суму в 32 тис. крб. На об'єкті працювало лише 12 осіб. Кіноуправління прагнуло збільшити чисельність працівників, щоб завершити ремонт до настання холодної пори року. Проблема полягала в тому, що ремонт кінотеатру відбувався поза планом, тому Управління в справах кінематографії просило уряд і Держплан УРСР включити ремонт кінотеатру «Комсомолец України» в план капітального відновлення міста й зобов'язати Наркома цивільного будівництва (саме йому підпорядковувалася ОСМЧ-305) завершити ремонт культурно-мистецького закладу до 5 листопада поточного року (ЦДАВОУ, ф. 4733, оп. 1, спр. 42, арк. 60–61).

Ситуацію з кінотеатром «Комсомолец України» не вдалося вирішити, і ремонт не був завершений до 5 листопада 1945 р., як планувала республіканська влада. У газеті «Київська правда» від 11 листопада 1945 р. зазначалося, що уряд асигнував на відновлення закладу 540 тис. крб – на відновлення приміщення, придбання меблів для двох кінозалів, картин і килимів для оздоблення фое та вестибюля. У статті критикували керівництво ОБМЧ-305, яке повільно виконувало свою роботу. Вказувалося, що перед «жовтневими» святами міська державна санітарна інспекція склала акт про негайне закриття закладу (Полевой, 1945, с. 3).

У більшості київських кінотеатрів («Комсомолец України», «Піонер») були відсутні необхідні зручні меблі в кінозалах і фое кінотеатрів. Для посадки глядачів використовували незручні замітники. Керівництво Управління в справах кінематографії при РНК УРСР просило уряд зобов'язати Наркомліспром УРСР забезпечити кінотеатри України стільцями для залів та фое кінотеатрів. Зокрема, відомство зазначало про нестачу меблів у кінотеатрах Києва і створило заявку на відповідну кількість дерев'яних виробів: «Комсомолец України» – 700 стільців, «Піонер» – 350, «Стахановець» – 400, «Ударник» – 500, імені Шевченка – 300, імені Чапаєва – 300, «Жовтень» – 500 (ЦДАВОУ, ф. Р-2, оп. 7, спр. 1497, арк. 101–102).

Постала і проблема спекуляції білетами, адже глядацький попит значно перевищував можливості кінотеатрів вмістити всіх охочих.

Потрапити до зали, придбати квитки ставало проблемою. Поширювалася практика перепродажу білетів за більшу ціну. У газеті «Правда України» від 7 березня 1945 р. навіть опублікували фельетон під назвою «В шість часів вечора перед началом сеанса» (за аналогією до відомого радянського фільму часів війни). Автор викривав і таку проблему, як продаж декількох білетів на одне місце (Подчекаев, 1945, с. 3).

Стаття у виданні центрального партійного органу миттєво привернула увагу київської міської влади. Міське управління кінофікації «дослідило спекуляцію» з квитками в кінотеатрі «Комсомолец України» і звільнило директора закладу («В шість часів вечора перед началом сеанса», 1945, с. 3). Вже в травні 1945 р. влада розпочала боротьбу зі спекулянтами. Біля кінотеатру «Ударник» було затримано двох спекулянтів і засуджено до позбавлення волі. У «Комсомольці України» також затримали групу перекупників. Частково проблема вирішувалася за допомогою відкриття нового залу в закладі (Перед літнім сезоном, 1945, с. 2).

У статті «Справи кінофікаційні» в газеті «Київська правда» за 11 листопада 1945 р. вказувалося, що кінообслуговуванням не забезпечене населення Куренівки, Пуще-Водиці та Кагановицькому району. А майже всі наявні заклади в інших районах столиці були в дуже поганому стані: «Кілька зауважень про дійсні кінотеатри. Знайти серед них охайний, добре відремонтований і зі смаком оздоблений – справа нелегка. І навпаки, брудний, занехаяний кінотеатр, де холодно і непривітно, – таких кіно, на жаль, у Києві ще багато» (Полевой, 1945, с. 3).

Міська влада намагалася виправдатися тим, що попит на кінопокази був занадто високий серед населення столиці. Наприклад, згідно зі звітом за 1945 р. відвідало кінотеатри на 34% більше дорослих і на 56,1% більше дітей, ніж було заплановано. Натомість порівняно

з минулим роком відбулося незначне зростання квитка для дорослих з 5 крб 56 коп. до 5 крб 74 коп., а для дітей ціна ледь помітно знизилася з 2,12 до 2 крб. Слід зауважити, що влада планувала стратегію зниження цін на квитки для дорослих, а також закладався суттєвий спад ціни для дитячого населення міста (ЦДАВОУ, ф. 4733, оп. 1, спр. 57, арк. 44–45).

Підбиваючи підсумки, можна стверджувати, що у виснаженій війною радянській Україні та її столиці були суттєві проблеми у відновленні роботи кінотеатрів. Мистецькі заклади зазнали суттєвих збитків, які були завдані воєнними діями. Відновлення кінотеатрів потребувало значних капіталовкладень. Незважаючи на те, що значних втрат зазнав житловий фонд, усі галузі економіки, радянська влада приділяла увагу функціонуванню культурно-мистецької сфери, що виконувала важливу ідеологічно-пропагандистську та культурно-просвітницьку функцію.

Повчальними з погляду історії культурного будівництва є такі чинники (уроки), як:

- увага центральних органів виконавчої влади (у тих умовах – і панівної партії) до проблем відновлення мережі кіноустанов, створення спеціалізованого управлінського органу з керування відбудовою та кінофікацією столиці;
- налагодження цільового фінансування, матеріально-технічного постачання й кадрового супроводження цього процесу;
- забезпечення доступності для населення (в умовах матеріально-побутової скрути) відвідування кіноустанов, забезпечення правопорядку в цій сфері;
- забезпечення прозорості та уваги ЗМІ, громадськості до відбудови мережі кіноустанов;
- формування репертуару документального й художнього кінопрокату, адекватного суспільним потребам, провідним завданням перемоги на фронтах та мобілізації духовних сил народу на післявоєнну відбудову.

Список використаних джерел:

1. «В шість часів вечора перед началом сеанса» (1945, 5 апреля). *Правда Украины*, 67, 3.
2. Будівництво кінотеатрів (1945, 15 серпня). *Київська правда*, 160, 4.
3. Денне кіно (1945, 20 квітня). *Київська правда*, 75, 2.
4. Державний архів Київської області (ДАКО). Ф. 4805. Оп. 1. Спр. 5. 196 арк.
5. Державний архів м. Києва (ДАК). Ф. Р-1. Оп. 1. Спр. 36. 247 арк.
6. Державний архів м. Києва (ДАК). Ф. Р-1. Оп. 4. Спр. 25. 348 арк.

7. Державний архів м. Києва (ДАК). Ф. Р-1. Оп. 4. Спр. 27. 430 арк.
8. Державний архів м. Києва (ДАК). Ф. Р-1. Оп. 4. Спр. 66. 426 арк.
9. Конфудор, Ю. (1989). Культурне будівництво в Українській РСР (червень 1941–1950). (Збірник документів і матеріалів). Київ : Наукова думка. 572 с.
10. Овсіюк, О. (2016). Кінотеатри як вид міського дозвілля та засіб інформаційного впливу на населення м. Києва (1941–1945). *Сторінки воєнної історії України*, 19, 168–174.
11. Перед літнім сезоном (1945, 16 травня). *Київська правда*, 93, 2.
12. Подчекаев, Ал. (1945, 7 марта). В шесть часов вечера перед началом сеанса (Кинобоевик в 2-х частях). *Правда Украины*, 45, 3
13. Полевой, С. (1945, 11 листопада). Справи кінофікаційні. *Київська правда*, 222, 3.
14. Тронько, П. (Ред.). (1963). Киевщина в годы Великой Отечественной войны (1941–1945). (Сборник документов). Киев. 736 с.
15. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (ЦДАВОУ). Ф. 4733. Оп. 1. Спр. 53. 85 арк.
16. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (ЦДАВОУ). Ф. 4733. Оп. 1. Спр. 18. 127 арк.
17. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (ЦДАВОУ). Ф. 4733. Оп. 1. Спр. 34. 294 арк.
18. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (ЦДАВОУ). Ф. 4733. Оп. 1. Спр. 57. 154 арк.
19. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (ЦДАВОУ). Ф. Р-2. Оп. 7. Спр. 1497. 83 арк.
20. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (ЦДАВОУ). Ф. Р-2. Оп. 7. Спр. 720. 26 арк.
21. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (ЦДАВОУ). Ф. 4733. Оп. 1. Спр. 42. 117 арк.
22. Центральний державний архів громадський об'єднань та україніки (ЦДАГОУ). Ф. 1. Оп. 70. Спр. 276. 165 арк.
23. Якубець, А. В. (2019). Повсякденне життя України другої половини 1940-х – середини 1960-х років: за публікаціями журналу «Перець». (дис. канд. іст. наук). Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ. 284 с.

References:

1. «V shest chasov vechera pered nachalom seansa» ["At six o'clock in the evening before the beginning of the session"] (1945, April 5). *Pravda Ukrainy*, 67, 3.
2. Budivnytstvo kinoteatriv [Construction of cinemas] (1945, August 15). *Kyivska Pravda*, 160, 4 [in Ukrainian].
3. Denne kino [Daytime cinema] (1945, April 20). *Kyivska Pravda*, 75, 2 [in Ukrainian].
4. Derzhavnyi arkhiv Kyivskoi oblasti [State Archive of Kyiv Region] (DAKO). F. 4805. Op. 1. Spr. 5. 196 ark.
5. Derzhavnyi arkhiv m. Kyieva [State Archives of Kyiv] (DAK). F. R-1. Op. 1. Spr. 36. 247 ark.
6. Derzhavnyi arkhiv m. Kyieva [State Archives of Kyiv] (DAK). F. R-1. Op. 4. Spr. 25. 348 ark.
7. Derzhavnyi arkhiv m. Kyieva [State Archives of Kyiv] (DAK). F. R-1. Op. 4. Spr. 27. 430 ark.
8. Derzhavnyi arkhiv m. Kyieva [State Archives of Kyiv] (DAK). F. R-1. Op. 4. Spr. 66. 426 ark.
9. Konfudor, Yu. (1989). Kulturne budivnytstvo v Ukrainskii RSR (cherven 1941–1950) [Cultural construction in the Ukrainian SSR (June 1941–1950)]. (Collection of documents and materials). Kyiv: Scientific opinion [in Ukrainian].
10. Ovsyuk, O. (2016). Kinoteatry yak vyd miskoho dozvillia ta zasib informatsiinoho vplyvu na naseleattia m. Kyieva (1941–1945) [Cinemas as a form of urban leisure and a means of informational influence on the population of Kyiv (1941–1945)]. *Storinky voiennoi istorii Ukrainy*, 19, 168–174 [in Ukrainian].
11. Pered litnim sezonom [Before the summer season] (1945, May 16). *Kyivska Pravda*, 93, 2 [in Ukrainian].
12. Podchekaev, Al. (1945, March 7). V shest chasov vechera pered nachalom seansa (Kinoboevik v 2-kh chastyakh) [At six o'clock in the evening before the start of the screening (Movie Action in 2 parts)]. *Pravda Ukrainy*, 45, 3.
13. Polevoy, S. (1945, November 11). Spravy kinofikatsiini [Cinematic affairs]. *Kyivska Pravda*, 222, 3 [in Ukrainian].
14. Tronko, P. (Ed.). (1963). Kievshchina v godi Velikoi Otechestvennoi voini (1941–1945) [Kyiv region during the Great Patriotic War. (1941–1945)]. (Collection of documents). Kyiv.
15. Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv vyshchikh orhaniv vlady ta upravlin Ukrainy [Central State Archives of Supreme Bodies of Power and Government of Ukraine] (TsDAVOU). F. 4733. Op. 1. Spr. 53. 85 ark.

16. Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv vyshchykh orhaniv vlady ta upravlin Ukrainy [Central State Archives of Supreme Bodies of Power and Government of Ukraine] (TsDAVOU). F. 4733. Op. 1. Spr. 18. 127 ark.
17. Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv vyshchykh orhaniv vlady ta upravlin Ukrainy [Central State Archives of Supreme Bodies of Power and Government of Ukraine] (TsDAVOU). F. 4733. Op. 1. Spr. 34. 294 ark.
18. Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv vyshchykh orhaniv vlady ta upravlin Ukrainy [Central State Archives of Supreme Bodies of Power and Government of Ukraine] (TsDAVOU). F. 4733. Op. 1. Spr. 57. 154 ark.
19. Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv vyshchykh orhaniv vlady ta upravlin Ukrainy [Central State Archives of Supreme Bodies of Power and Government of Ukraine] (TsDAVOU). F. R-2. Op. 7. Case 1497. 83 ark.
20. Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv vyshchykh orhaniv vlady ta upravlin Ukrainy [Central State Archives of Supreme Bodies of Power and Government of Ukraine] (TsDAVOU). F. R-2. Op. 7. Case 720. 26 ark.
21. Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv vyshchykh orhaniv vlady ta upravlin Ukrainy [Central State Archives of Supreme Bodies of Power and Government of Ukraine] (TsDAVOU). F. 4733. Op. 1. Spr. 42. 117 ark.
22. Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv hromadskyi obiednan ta ukrainiky [Central State Archives of Public Organizations and Ukrainica] (TsDAGOU). F. 1. Op. 70. Case 276. 165 ark.
23. Yakubets, A. V. (2019). Povsiakdenne zhyttia Ukrainy druhoi polovyny 1940-kh – seredyny 1960-kh rokiv: za publikatsiiamy zhurnalu “Perets” [Everyday life in Ukraine in the second half of the 1940s – mid-1960s: according to the publications of the magazine “Pepper”]. (Candidate’s thesis). Taras Shevchenko National University of Kyiv. Kyiv [in Ukrainian].